

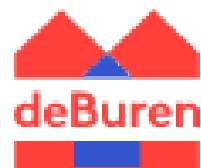
Elk najaar organiseert De Reactor in samenwerking met Vlaams-Nederlands huis deBuren De Dag van de Literatuurkritiek, een nascholingsmiddag voor docenten Nederlands in het middelbaar onderwijs in Nederland en Vlaanderen, waarin de rol van de literaire kritiek centraal staat. Elk jaar zetten we een andere thematische bril op waarmee we kijken naar literatuur, literaire kritiek en onderwijs. We nodigen vooraanstaande sprekers uit om hun licht hierover te laten schijnen. In 2019 was het thema hokjesdenken en vooral hoe dat te doorbreken.

Ruth Lasters, naast schrijfster zelf docente, was te gast op de Dag van de Literatuurkritiek. Het plenaire statement dat ze uitsprak, vind je [hier](#).

Binnen het thema hokjesdenken en rond *Vin*, de roman van Lasters waarin ze schrijverschap en onderwijs combineert, maakten we, volgens jaarlijkse traditie, een lesbrief die je hieronder vindt.

Veel literair-kritisch plezier!

De·Reactor VLAAMS-NEDERLANDS PLATFORM
VOOR LITERATUURKRITIEK

Ruth Lasters – Vin – reflectie op een recensie

Onderstaande recensie verscheen kort na het verschijnen van *Vin* in De Standaard (bijlage). Na de beknopte samenvatting van de roman wordt in elk tekstgedeelte, genummerd en gescheiden van elkaar door tussenkopjes, een ander argument ter berde gebracht.

Deze recensie is afkomstig uit een krant, geschreven door een literaire criticus, maar er verschijnen op meer plekken recensies. Zo zijn er Facebookpagina's, twitteraccounts en websites, zoals De Reactor (www.dereactor.org) en blogs die zich volledig richten op literaire kritiek. Er is steeds een gemene deler: het beoordelen van het boek voor een publiek.

A

- Kun je per tussenkopje kort aangeven wat de inhoud is van het argument dat Vlaar opvoert en tot welke argumentsoort het behoort?
- Zoek zelf een recensie van *Vin* en doe bovenstaande nog eens
- Waarom denk jij dat er literaire kritieken worden geschreven?
- Welk element dat je graag zou terug zien, vind je niet of wat vind je overbodig?

-

B

- Bedenk voor welk medium jijzelf een recensie zou willen schrijven. Om daar een antwoord op te geven moet je het landschap van de literaire kritiek in beeld brengen: waar kun je publiceren? En daarna: waar zou jij dat graag doen?
- Schrijf een recensie van *Vin* voor het medium dat je selecteerde en maak bij het schrijven ervan gebruik van de kennis die je opdeed bij opdracht A. Houd daarnaast rekening met de structuur: inleiding – argumenten – conclusie. Houd ook rekening met het publiek dat het medium waarvoor jij schrijft, aantrekt: denk dan aan lengte van je tekst, toon en lay-out.

C. Stel je voor dat jij Ruth Lasters pr zou verzorgen. Welke tweet over *Vin* zou jij na het lezen ervan de wereld in sturen.

'Schoolblues', recensie van *Vin* door Maria Vlaar, verschenen in De Standaard, 20-9-2019

Een jonge leerkracht, een conciërge en een poetshulp: hun paden kruisen elkaar op een nijverheidsschool voor kansarme jongeren.

Een nijverheidsschool met een grote populatie Belgisch-Marokkaanse leerlingen en jonge asielzoekers is de locatie voor *VIN*, de vierde roman van dichter en schrijver Ruth Lasters (40). Lasters laat drie mensen aan het woord met weinig aantrekkelijke kantjes, losers zou je ze kunnen noemen, net als de meeste jongens (en paar meisjes) die op het Vrij Instituut voor Nijverheid les krijgen in metaalbewerking en elektrotechniek. En toch ga je veel van deze drie mensen houden, door Lasters' fijnzinnige portrettering en geestige, mooie pen.

Om en om zijn docent Lore en conciërge Sergei aan het woord; de hoofdstukjes over de Armeense schoonmaker Anna zijn in de derde persoon geschreven. Dat past goed, want Anna ligt hulpeloos in het ziekenhuis met een ernstig oogletsel en kan niet praten. Wat is er gebeurd? Lasters bouwt de spanning voorbeeldig op; pas aan het einde valt de puzzel op onverwachte wijze in elkaar, terwijl goedgeplaatste cliffhangers en misleidende zijpaadjes de lezer bij de les houden. Lore heeft 'een rattenstreek' uitgehaald, vindt ze zelf, en komt daardoor in conflict met Sergei. Wat heeft Lore misdaan? Is zij verantwoordelijk voor Anna's ziekenhuisopname, of is het de nieuwe vrouw van Anna's ex? Wat zoekt Lore voor belangrijks in het schoolarchief?

1. Acetonpauze

Onder de sterke opbouw van de roman zit een maatschappelijke drijfveer, die de roman een urgente en gedurfde lading geeft. Lore is deels naar Lasters zelf gemodelleerd: 'Deze roman is fictief. Toch berusten alle klassituaties die Lore Wuytinck op het VIN meemaakt op echte ervaringen', staat op pagina 285 te lezen. De hond Ash is de enige figuur in *VIN* met 'chance', doordat Sergei hem van de 'hondenschool' haalde en hem zo het 'laten inslapen' bespaarde

De jongens op het VIN zijn de frêle beginnende leraar Lore de baas. De vakken die Lore geeft, biologie en Engels, raken hun koude kleren niet. Ze zijn meer bezig met voetbal en

vrouwen, en brengen geregeld de les slapend door met hun hoofd op tafel. Lores 'spreidstand tussen twee vakken' maakt haar nóg onzekerder en banger dan ze van nature al is. Ze vergeet geregeld het Engelse woord voor 'schroefsleutel' en orde houden kan ze niet. Lore kampt met een permanent schaamtegevoel, ook tegenover haar mededocenten, van wie sommigen toch net als zij 'acetonpauzes' hebben (het in de pauze met een in aceton gedrenkt schuursponsje verwijderen van schunnigheden als de boodschap 'Lore likt', boven een met zwarte viltstift getekende balzak). Ze bedenkt strategieën om overeind te blijven zoals 'de businessman Yakumo', een verzonnen Japanner voor wie de jongens in de Engelse les vliegtuigtickets en hotels moeten boeken. 'Miss Wuytinck,' zegt een van haar leerlingen, 'als hij overschot heeft, Mister Yakumo, mag hij er dan wat callgirls mee fiksen? Lebanese sluts, oh yeah.'

2. Diabeteshielen

Lore heeft een zwak voor haar leerlingen met hun minimale 'maatschappelijke slaagkansen' en ziet de 'aanstekelijke hartelijkheid die VIN-jeugd eigenlijk zo typeert'. Vooral probleemleerling Alex, afkomstig van Molenbeek en een personage in een reality-tv-programma over jonge topsporters uit arme gezinnen, heeft haar hart. Zijn grote zwemtalent kan zijn familie een uitweg naar rijkdom bieden, een verwachting die hij niet dragen kan. Geen roze bril hier: de jongen weet zijn lerares maximaal te manipuleren. Lore heeft momenten waarop ze alle geloof in haar leerlingen en zichzelf verliest, en Lasters weet die onderhuidse dubbelheid goed in woorden te vangen, zoals in Lores klacht over suikerziekte: 'Is het normaal dat onze sociale zekerheid de gevolgen van hun moeders theeritueel blijft betalen, de verzorging van hun diabeteshielen?' Lasters laat Lore switchen 'van overdreven empathie naar kilheid en terug'.

Sergei is ook al zo'n onfortuinlijk mens en daardoor een fijn romanpersonage. Als hij probeert te lezen veranderen de letters 'in streepjes die niks betekenen', waardoor hij als scholier in het speciale klasje zat voor de 'draaiers en zwevers'. Voor zijn kinderen, die opgroeien in de conciërgewoning op het schoolterrein tot Sergei's vrouw hem verlaat, gaat hij zonder nadenken door het vuur.

Hij is eenzaam en tegelijk een vervelende mopperaar. Zijn naar Ashton Kutcher vernoemde hond Ash sjokt achter hem aan en is metaforisch gezien de enige figuur in VIN met 'chance', doordat Sergei hem van de 'hondenschool' haalde en hem zo het 'laten inslapen' bespaarde.

3. Krijtkoppen

De klassen- en kansenkloof loopt tussen de leraren en directie aan de ene en de leerlingen en het overige personeel aan de andere kant. Sergeis baan staat op het spel; niet verwonderlijk dat hij de 'krijtkoppen' niet hoog heeft zitten. Lores leven is niet minder eenzaam; ook haar man, een mislukte kunstenaar, verlaat haar.

Anna bungelt als landverhuizer helemaal onderaan de piramide. Zij komt iedere dag andermans rotzooi opruimen, behalve als ze een astma-aanval heeft. Haar levensloop bracht haar van Armenië naar Spanje naar Duitsland naar België, en keer op keer raakte ze haar geliefde spulletjes en mannen kwijt. Sergei noodt haar in zijn bad, waar ze elkaar vertellen over hun leven. Je gunt hen van harte liefde, maar Lasters gooit natuurlijk roet in het eten, zoals het echte leven betaamt.

De schaamtevolle Lore, de eenzame Sergei, de gekwetste Anna naderen elkaar in VIN langzaam. Lasters beschrijft met humor en ironie een hedendaags schoolmilieu en schildert een mooi portret van drie onfortuinlijke, maar ontroerende en o zo menselijke personages.

Lesbrief 5

Ruth Lasters – Vin – perspectief

In Vin geeft Lore Wuytinck les op het Vrije Instituut voor Nijverheid. Ze heeft het zwaar, maar ze legt een onvermoeibare betrokkenheid aan dag. Met Axel Boissy heeft ze een bijzonder band, maar uiteindelijk delft hij het onderspit en moet de school verlaten. Het bijzondere aan de roman is niet alleen de ontwikkeling die Lore doormaakt, maar ook de keuze die de schrijfster maakte wat betreft de structuur en het perspectief: er steeds korte hoofdstukken waarin we door de ogen van Lore, Sergei of Anna het verhaal beleven. Dat betekent ook dat een aantal paren ogen achterwege blijven, bijvoorbeeld dat van Axel Boissy.

In een van de hoofdstukken (dat begint op pagina 255) speelt zich een ontroerende scene af, namelijk die waarin Lore haar oud-leerling Axel na zijn vertrek van de school weer ontmoet en in de ogen probeert te kijken:

'Het gebeurde in koffiebar Americanos hier vlakbij, waar ik wilde ontbijten voor het begin van de delibererende klassenraden. Ik herkende hem niet onmiddellijk toen ik de zaak binnenkwam. Ik stond al even voor de toog te wachten toen ik zag dat de barista die knikte naar de klant voor mij Axel was.

Zijn haar was niet langer gemillimeterd voor het zwemgemak. Het viel in lichtbruine krullen langs zijn slapen, het was een tikkeltje vetter geworden, maar hij straalde opnieuw die krachtige successtrijd uit, dat soevereine, ook al stond hij daar de toonbank af te veegen. Hij zag eruit alsof hij die vod maar op een bepaalde manier hoefde neer te leggen om al het geroezemoes daar ogenblikkelijk te doen verstommen. Precies zoals hij dat voorheen had gekund door zijn clubhanddoek te draperen in mijn klas. Uiteraard had hij mij allang opgemerkt maar hij vertrok geen spier terwijl hij zich omdraaide naar het espressoapparaat om de melk te stomen.'

Uit dit fragment blijkt duidelijk hoe Lore Axel ziet: ze bewondert hem, kijkt tegen hem op, hij is de autoriteit, niet zij. Tegelijkertijd is het een warme observatie en haalt ze een herinnering op aan de tijd dat ze les aan hem gaf. (pagina 255)

Herschrijf bovenstaande passage vanuit het perspectief van Axel. Hoe beschouwt hij de situatie en hoe kijkt hij tegen Lore aan? Geef je in de opdracht rekenschap van de kennis die opdeed in de hele roman en herlees misschien nog even pagina 178.